

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av en hovrättsdom – synnerligen grov narkotikasmuggling

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

AV
Medborgare i Nederländerna
Frihetsberövande: Häktad

Ombud och offentlig försvarare:
Advokaten MP

Saken

Synnerligen grov narkotikasmuggling

Överklagade avgörandet

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 30 juli 2018 i mål B 1773-18

Yrkanden m.m.

Jag yrkar att Högsta domstolen ska döma AV till ett längre fängelsestraff och bestämma ett tidsobegränsat återreseförbud.

Frågan i målet

Den fråga i målet som främst är av intresse ur prejudikatsynpunkt är om en kurirs smuggling av ca 775 kg narkotika (ca 6 kg kokain, 130 kg amfetamin, 5 kg MDMA och 637 kg cannabisharts/cannabis) ska anses som ett så allvarligt fall av narkotikasmuggling att sort- och mängdfaktorn bör få sådant genomslag på straffvärdet att också den högsta delen av straffskalan kan tas i anspråk.

Bakgrund

Åtalet

AV åtalades för synnerligen grov narkotikasmuggling för att den 23 mars 2017 till landet ha fört in 538 931 gram cannabisharts, 98 928 gram cannabis, 131 885 gram amfetamin, 6 022 gram kokain och 4 999 gram MDMA, som är narkotika.

Det gjordes gällande att brottet var synnerligen grovt på grund av att gärningen har ingått som ett led i en verksamhet som utövats i organiserad form i syfte att i stor omfattning bedriva handel med narkotika och avsett en synnerligen stor mängd narkotika.

Tingsrättens dom

Tingsrätten dömde AV för synnerligen grov narkotikasmuggling i enlighet med åtalet och bestämde påföljden till fängelse i sju år. Tingsrätten beslutade också att den tilltalade skulle utvisas ur riket och förbjudas att återvända hit före 2033-06-04.

Tingsrätten anförde följande i fråga om straffvärde och påföljdsval.

Åklagaren har anført att straffvärdet för brottet motsvarar fängelse uppemot maxstraffet för synnerligen grov narkotikasmuggling, dvs. fängelse i uppemot tio år. Det står för tingsrätten klart att smugglingen avser en så stor mängd av angivna narkotikaslag att fängelsestraffet redan av detta skäl överstiger minimistraftet för brottet, dvs. fängelse i sex år. Som åklagaren har påpekat föranleder redan det införda partiet av amfetamin ett straffvärde motsvarande fängelse i sju år. Faktorn mängd narkotika har emellertid en avtagande betydelse för straffvärdet ju större kvantiteter det rör sig om. Den sammanlagda mängden angiven narkotika motsvarar enligt tingsrätten ett straffvärde överstigande sju år.

Narkotikan har haft olika hög renhetsgrad. När det gäller kokainet påpekas att det framstår som att en del av detta haft en särskilt hög halt. Det har inte framkommit hur stor denna del varit varför detta inte påverkar brottets straffvärde. Övrig narkotika har haft en förhållandevis normal renhetsgrad. Det har inte framkommit att AV skulle ha någon närmare insikt i eller mer central roll i den brottsliga organisation som ligger bakom narkotikasmugglingen eller att han, utöver kontanter till täckande av omkostnader i samband med transporten mottagit någon ersättning för brottets fullgörande. Det har således inte framkommit skäl att se varken mindre eller mer allvarligt på AVs gärning jämfört med som utförs av en normal kurir. Sammantaget anser tingsrätten att gärningens straffvärde motsvarar fängelse i drygt sju år. På grund av det höga straffvärdet är annan påföljd än fängelse utesluten.

Eftersom AV saknar anknytning till Sverige lider han inte något men av utvisningsbeslutet (se nedan) och det föranleder därför ingen reduktion av

fängelsestraffets längd. Den omständigheten att AV varit frihetsberövad med restriktioner under drygt ett års tid medför, trots att isoleringen avbrutits genom samsittning under en del av denna tid, emellertid att fängelsestraffet kan stanna vid sju år (se rättsfallet NJA 2015 s. 769).

I utvisningsfrågan anförde tingsrätten följande.

Brottet är med hänsyn till den skada, fara eller kränkning som det inneburit för enskilda eller allmänna intressen så allvarligt och dessutom motiverat av hänsyn till allmän ordning och säkerhet att AV, trots att han genom sitt EU-medborgarskap har ett ökat skydd mot utvisning, inte bör få stanna kvar här i landet. Han ska därför utvisas ur Sverige och, enligt praxis, förbjudas att återvända hit inom femton år.

Hovrättens dom

Sedan såväl AV som åklagaren överklagat tingsrättens dom till hovrätten fastställde hovrätten tingsrättens dom. Hovrätten anslöt sig till tingsrättens bedömningar bl.a. i fråga om rubricering, påföljd, utvisning och återreseförbudets längd.

Grunderna för mitt överklagande

Frågan om påföljdsbestämning

Lagregleringen

Straff ska, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde. Vid bedömningen av straffvärdet ska beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon haft. Det ska särskilt beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person. (Se 29 kap. 1 § brottsbalken.)

Straffbestämmelser om narkotikasmuggling finns i 6 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen).

Straffskalan för synnerligen grov narkotikasmuggling är fängelse i lägst sex och högst tio år (6 § fjärde stycket smugglingslagen). Vid bedömningen av om ett narkotikasmugglingsbrott är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om

- (1) gärningen har ingått som ett led i en verksamhet som utövats i organiserad form i syfte att i stor omfattning bedriva handel med narkotika,
- (2) gärningen avsett en synnerligen stor mängd narkotika, eller
- (3) verksamheten eller gärningen annars varit av synnerligen farlig eller hänsynslös art.

Brottsrubriceringen synnerligen grov narkotikasmuggling infördes i smugglingslagen den 1 juli 2016. Syftet med lagändringen var att kunna straffmäta gärningar som avser synnerligen stora mängder narkotika på den övre delen av den tidigare straffskalan för grov narkotikasmuggling (och grovt narkotikabrott) (prop. 2015/16:111 s. 1).

I förarbetena till ändringen anger regeringen att det inte är lämpligt att sätta upp en gräns för när sorten och mängden narkotika inte längre kan och får beaktas som en straffvärdepåverkande omständighet och att sådana straffvärdemässiga tak i praktiken motverkar den större nyansering vid straffmätningen som Högsta domstolens praxisomläggning, som inleddes 2011, har medfört (a. prop. s. 19 och s. 25).

När det gäller den kvalificerande omständigheten ”att gärningen avsett en synnerligen stor mängd narkotika” uttalas följande i lagens förarbeten (se a. prop. s. 39 och 41).

Vidare ska domstolen särskilt beakta om brottet avsett en synnerligen stor mängd narkotika. Som tidigare utvecklats (avsnitt 6.2) bör sort- och mängdfaktorn ha en avtagande effekt på straffvärdet och andra straffvärdepåverkande omständigheter bör ges större tyngd när det gäller den grövre brottsligheten. Mängden narkotika har emellertid inte vid någon given kvantitet eller vid ett visst givet straffvärde spelat ut sin roll som omständighet att beakta vid bedömningen av straffvärde och rubricering. Frågan om hur stora mängder narkotika det ska handla om för att ett brott ska bedömas som synnerligen grovt endast på grund av mängden överläts till domstolarnas praxisbildning. För att ett brott ska bedömas som synnerligen grovt med hänsyn till mängden narkotika förutsätts emellertid att den skillnad i kvantitet – dvs. skillnaden i mängd narkotika – som föreligger mellan gärningen och gärningar som är att bedöma som grovt brott samtidigt motsvarar en beaktansvärd skillnad i förkastlighet.

I en dom den 20 mars 2018 i mål B 4531-17 (”Lönnfacken”) har Högsta domstolen prövat om ett narkotikasmugglingsbrott skulle bedömas som synnerligen grov narkotikasmuggling eller som grov narkotikasmuggling. Två personer hade till landet tillsammans och i samförstånd smugglat in drygt 10 kg heroin, drygt 7 kg kokain och knappt 2 kg cannabisharts. När det gäller mängden narkotika anförde Högsta domstolen följande.

13. Ett brott ska visserligen kunna bedömas som synnerligen grovt med hänvisning till mängden narkotika. Men det förutsätter att mängden är så mycket större än vad som typiskt sett är fallet vid grova brott att gärningen samtidigt i beaktansvärd utsträckning blir mer förkastlig (jfr ”Grillen” Högsta domstolens dom den 9 november 2017 i mål B 3492-17).

Högsta domstolen fann att det i målet var fråga om sådana mängder farlig narkotika att brottet beträffande båda tilltalade skulle bedömas som synnerligen grov narkotikasmuggling. Eftersom sorten och mängden narkotika varit avgörande för att brottet skulle kvalificeras som synnerligen grovt ansåg Högsta domstolen att de omständigheterna bara i begränsad omfattning kunde ges ytterligare betydelse inom ramen för den tillämpliga, högre straffskalan. Då det emellertid varit fråga om så stora mängder av heroin och kokain fick sorten och mängden dock ett visst genomslag vid bedömningen av straffvärdet (fängelse i sju år). Beträffande en av de tilltalade påverkade också hans delaktighet och den ställning han intagit straffvärdet i skärpande riktning. Enligt Högsta domstolen motsvarade straffvärdet för hans gärning fängelse i åtta år.

När det gäller straffvärdebedömningen anförde Högsta domstolen följande.

16. Straffskalan för synnerligen grov narkotikasmuggling är fängelse i lägst sex och högst tio år. Vid prövningen av straffvärdet för befattningsmed stora mängder narkotika måste behovet av en differentierad straffmätning inom ramen för den givna straffskalan beaktas. Den bedömning som görs måste skapa utrymme i den övre delen av straffskalan för de allra allvarligaste fallen. För att kunna upprätthålla en nyanserad straffmätning vid narkotikabrottslighet krävs att det ges utrymme att beakta andra faktorer än sort och mängd. Det innebär att andra omständigheter allt mer bör träda i förgrunden ju högre upp på straffskalan man kommer.

17. Utgångspunkten är alltså att sort- och mängdfaktorn tillåts få genomslag även på de högre straffnivåerna. Mängden och sorten måste dock ges en påtagligt avtagande betydelse som straffvärdehöjande omständighet vid stora mängder narkotika (jfr a. prop. s. 30 och 39).

Min bedömning

AV har som ensam förare av en lastbil till Sverige fört in en synnerligen stor mängd narkotika – 538 931 gram cannabisharts, 98 928 gram cannabis, 131 885 gram amfetamin, 6 022 gram kokain och 4 999 gram MDMA. Narkotikan har haft ett värde på omkring 90 miljoner kronor i missbrukarled respektive 36 miljoner kronor i återförsäljarled. Med hänsyn till det höga värdet samt övriga omständigheter i målet är klart att brottet har ingått som ett led i en verksamhet som utövats i organiserad form i syfte att i stor omfattning bedriva handel med narkotika. Att gärningen ska rubriceras som synnerligen grov narkotikasmuggling, framför allt med hänsyn till den stora mängden narkotika, råder det inte någon tvekan om.

Hovrätten har funnit att straffvärdet för brottet motsvarar fängelse i drygt sju år.

Frågan är om den synnerligen stora mängden narkotika, av delvis mycket farligt slag, ska få påverka straffvärdet ytterligare i skärpande riktning.

Någon gräns för när sort och mängd narkotika inte längre kan och får beaktas som en straffvärdepåverkande omständighet finns inte. Som anges i förarbetena måste dock mängden och sorten ges en påtagligt avtagande betydelse som straffvärdehöjande omständighet vid stora mängder narkotika (a. prop. s. 30 och 39).

Enbart den mycket stora mängden amfetamin motsvarar vid ett rent mängdresonemang ett straffvärde på omkring sju års fängelse. Insmugglingen avser emellertid också cirka 6 kg kokain, som är narkotika av särskilt farligt slag samt 5 kg MDMA och 637 kg cannabisharts/cannabis.

Enligt min bedömning bör sort och mängd narkotika i detta fall ges ytterligare genomslag på straffvärdet. En sådan tillämpning torde vara helt i enlighet med syftena bakom lagändringen år 2016, nämligen att det inte bör finnas något straffvärdemässigt mängdtak vid narkotikabrott.

Med hänsyn till den synnerligen stora mängden narkotika, av delvis mycket farligt slag, bör straffvärdet motsvara fängelse i mellan åtta och nio år. Att AV har varit frihetsberövad med restriktioner under drygt ett års tid ska beaktas i mildrande riktning vid straffmätningen (se NJA 2015 s. 769). Påföljden bör enligt min uppfattning bestämmas till ett fängelsestraff som inte understiger åtta år.

Frågan om återreseförbudets längd

Ett beslut om utvisning på grund av brott ska innehålla ett återreseförbud för utlänningen att återvända till Sverige. Förbudet kan gälla för viss tid eller utan tidsbegränsning och gäller både EES-medborgare och andra utlänningar än EES-medborgare (8 a kap. 8 § utlänningslagen [2005:716]).

Enligt förarbetena till bestämmelsen ska återreseförbudet som huvudregel tidsbegränsas; återreseförbud utan tidsbegränsning bör i allmänhet meddelas endast i samband med en dom som avser särskilt allvarlig brottslighet eller i fråga om utlänningar som tidigare har begått mycket allvarlig brottslighet. Tidsbegränsade förbud bör i normalfallet bestämmas till fem år. Återfallsrisken och den dömdes samhällsfarlighet är de faktorer som framhålls i förarbetena som avgörande för tidsbestämningens omfattning (prop. 1979/80:96 s. 65 f. och s. 101). Även den dömdes personliga förhållanden och den anknytning den dömden har till landet kan vägas in vid bedömningen (se NJA 1992 s. 615). I senare förarbeten till utlänningslagen betonas att varaktigheten av förbudet rimligen måste bestämmas så att tiden inte går ut kort efter det att den dömden frigges från verkställigheten av fängelsestraffet, då utvisningen annars framstår som meningslös (prop. 1993/94:159 s. 25).

Enligt en av Borgeke m.fl. presenterad och av ett par hovrätter framtagen tabell bör återreseförbudets längd uppgå till fem år om straffvärdet är mindre än två års fängelse, till tio år om straffvärdet är två till fem års fängelse och till femton år om straffvärdet är mellan fem och åtta års fängelse. Om straffvärdet överstiger åtta års fängelse bör återreseförbudet inte tidsbegränsas. Det framhålls att även andra omständigheter än straffvärdet av brottsligheten kan spela en betydelsefull roll och att tabellen endast ska tjäna som utgångspunkt vid bedömningen (Martin Borgeke, Catharina Månsson och Georg Sterzel, Studier rörande påföljdspraxis med mera, 6 uppl., s. 1550). I Högsta domstolens dom den 20 mars 2018 i mål nr B 4531-17 ("Lönnfacken") dömdes två personer för synnerligen grov narkotikasmuggling till fängelse i sju respektive åtta år. Båda de tilltalade utvisades och deras återreseförbud tidsbegränsades inte.

AV har gjort sig skyldig till särskilt allvarlig brottslighet med ett mycket högt straffvärde. Han har inte någon anknytning till Sverige. Om Högsta domstolen dömer AV till ett längre fängelsestraff än det av hovrätten utmätta bör Högsta domstolen också förordna att återreseförbudet ska gälla utan tidsbegränsning. Enligt min uppfattning finns inte skäl att vid bedömningen av återreseförbudets längd beakta att AV är EES-medborgare.

Skälen för prövningstillstånd

Straffbestämmelsen om synnerligen grov narkotikasmuggling infördes genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 2016. Sedan dess har Högsta domstolen prövat ett mål som gäller gränsdragningen mellan grov narkotikasmuggling och synnerligen grov narkotikasmuggling (Högsta domstolens dom den 20 mars 2018 i mål B 4531-17 "Lönnfacken") och ett mål som gäller gränsdragningen mellan grovt narkotikabrott och synnerligen grovt narkotikabrott (NJA 2017 s. 814 "Grillen"). Även om det i "Lönnfacket" görs vissa uttalanden om straffvärdebedömning vid synnerligen stora mängder narkotika ger dessa mål inte tillräcklig vägledning för åklagare och domstolar beträffande frågan om vilken sort och mängd narkotika som ska kunna innebära att ett längre straff än fängelse i sju år mäts ut med hänsyn till främst dessa omständigheter.

Ärenden och mål hos åklagare och i domstol liknande detta mål, där en kurir för in synnerligen stora mängder narkotika till Sverige, är inte sällan förekommande (se t.ex. Helsingborgs tingsrätts dom den 18 oktober 2017 i mål B 411-17, Malmö tingsrätts dom den 28 juni 2018 i mål B 4385-17 och Ystad tingsrätts dom den 18 juli 2018 i mål B 3394-17).

Utvecklingscentrum Stockholm, som inom Åklagarmyndigheten är ansvarig för rätts- och metodutveckling när det gäller bekämpande av narkotikabrottslighet, har uppgett att underrättspraxis även efter Högsta

domstolens dom ”Lönnfacken” inte är entydig i fråga om hur straffvärdet ska bedömas för synnerligen stora mängder narkotika där sort och mängd är i princip de enda faktorerna som är avgörande samt att de får många frågor från åklagare kring straffvärdet vid synnerligen stora mängder narkotika.

Jag vill också framhålla vikten av att det inte i underrättspraxis ånyo utarbetas straffvärdemässiga tak för när sort och mängd inte tillåts få något genomslag på straffvärdet.

De faktiska omständigheterna i målet är väl utredda och målet är därför lämpligt för en prövning i Högsta domstolen.

En prövning av Högsta domstolen av påföljdsfrågan i detta mål vore av stor vikt för en rättvis och enhetlig rättstillämpning.

Bevisuppgift m.m.

Preliminärt åberopas inte någon bevisning. Jag anser att målet bör kunna avgöras utan huvudförhandling.

Hedvig Trost

Kopia till:

Utvecklingscentrum Stockholm

Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet (AM-39719-17)

Kammaråklagaren Lars Wilhelmsson